

Najvyšší súd

Slovenskej republiky

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky **A.**, bývajúcej v N., zastúpenej JUDr. V, advokátom v N., proti odporcovi **I.**, bývajúcemu v A., zastúpenému S. so sídlom v N. v mene a na účet ktorej koná advokátka JUDr. T., **o určenie výživného na plnoleté dieťa**, vedenej na Okresnom súde Nové Zámky pod sp. zn. 9 C 165/2009, o dovolaní odporcu proti rozsudku Krajského súdu v Nitre zo 6. apríla 2011 sp. zn. 5 Co 67/2011, takto

r o z h o d o l:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre zo 6. apríla 2011 sp. zn. 5 Co 67/2011 vo výroku o trovách konania **z r u š u j e** a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e:

Okresný súd Nové Zámky rozsudkom z 15. novembra 2010 č. k. 9 C 165/2009 – 201 návrh na určenie vyživovacej povinnosti odporcu voči navrhovateľke v sume 250 € mesačne zamietol a navrhovateľke uložil povinnosť zaplatiť odporcovi trovy konania 1 050, 52 € k rukám jeho právnej zástupkyne do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Po zohľadnení majetkových a osobných pomerov navrhovateľky dospel k záveru, že nie je odkázaná na výživu svojho otca (odporcu) a dokonca ani svojej matky. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O. s. p. t. j. podľa zásady úspechu v konaní (zamietnutím návrhu mal odporca v konaní plný úspech).

Krajský súd v Nitre na odvolanie navrhovateľky rozsudkom zo 6. apríla 2011 sp. zn. 5 Co 67/2011 rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej ako vecne správny potvrdil (§ 219 ods. 1, 2 O. s. p.). Vo výroku o trovách konania ho zmenil tak, že odporcovi náhradu trov konania nepriznal a odporcovi nepriznal ani náhradu trov odvolacieho konania. V plnom rozsahu sa stotožnil so záverom prvostupňového súdu o nedôvodnosti návrhu na určenie výživného a jeho odôvodnením, na ktoré v podrobnostiach poukázal. Podľa názoru odvolacieho súdu o trovách konania bolo treba rozhodnúť podľa 150 ods. 1 O. s. p. vzhľadom na existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa. Tieto spočívajú na strane navrhovateľky v tom, že je dcérou odporcu, teda medzi účastníkmi ide o blízky rodinný vzťah. Navrhovateľka je v súčasnej dobe študentkou vysokoškolského štúdia (denná forma), pričom vzhľadom na jeho časovú náročnosť (2 x týždenne návšteva školy v Bratislave) má obmedzenú možnosť podieľať sa na chode firmy, ktorej je spoločníčkou a súčasne konateľkou. V súlade s ustanovením § 62 ods. 2 veta druhá Zákona o rodine (dieťa má právo podieľať sa na životnej úrovni rodičov) má právo získať vysokoškolské vzdelanie (ako obidvaja rodičia), ktoré je spojené s určitými finančnými nákladmi. O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O. s. p. v spojení s § 142 ods. 1 O. s. p. a § 150 ods. 1 O. s. p., keď dôvody hodné osobitného zreteľa sú zhodné s tými, pre ktoré nepriznal odporcovi náhradu trov prvostupňového konania.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu vo výroku o trovách konania podal dovolanie odporca. Navrhol ho v tejto časti zmeniť a rozsudok súdu prvého stupňa potvrdiť, prípadne ho zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Namietal odňatie mu možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.) postupom odvolacieho súdu tým, že rozhodol bez nariadenia pojednávania a prekvapivo z iného dôvodu ako súd prvého stupňa, ku ktorému nemal možnosť sa vyjadriť. Za účelom zistenia dôvodov hodných osobitného zreteľa nevykonal ani žiadne dokazovanie. Rozhodnutie vo veci samej (navrhovateľka nie je odkázaná na výživu svojho otca) nekorešponduje s právnym záverom týkajúcim sa náhrady trov konania, ktorý preto považoval za nesprávny.

Navrhovateľka navrhla dovolanie zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O. s. p.), skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236

a nasl. O. s. p.) a bez nariadenia dovolacieho pojednávania dospel k záveru, že dovolanie je prípustné.

Podľa § 236 ods. 1 O. s. p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie navrhovateľa smeruje proti tej časti rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorou bolo rozhodnuté o trovách konania. Vzhľadom na povahu tohto rozhodnutia odvolacieho súdu (aj keď je súčasťou rozsudku) treba prípustnosť dovolania smerujúceho proti nemu posudzovať podľa ustanovení, ktoré vymedzujú prípustnosť dovolania proti uzneseniu.

Proti uzneseniu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O. s. p.) alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm. b/ O. s. p.). Podľa § 239 ods. 2 O. s. p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o (ne) uznaní cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za (ne) vykonateľné na území Slovenskej republiky.

Podľa výslovného znenia § 239 ods. 3 O. s. p. však ustanovenia odsekov 1 a 2 neplatia, ak ide o uznesenie o príslušnosti, predbežnom opatrení, poriadkovej pokute, znalečnom, tlmočnom, o odmietnutí návrhu na zabezpečenie predmetu dôkazu vo veciach týkajúcich sa práva duševného vlastníctva a o trovách konania, ako aj o tých uzneseniach vo veciach upravených Zákonom o rodine , v ktorých sa vo veci samej rozhoduje uznesením.

Nakoľko v predmetnej veci je dovolaním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu o trovách konania, ktoré vykazuje znaky jedného z rozhodnutí , ktoré sú taxatívne vymenované v ustanovení § 239 ods. 3 O. s. p. ako rozhodnutia, kde dovolanie nie je prípustné, je nepochybné, že prípustnosť dovolania navrhovateľa z ustanovenia § 239 O. s. p. nemožno vyvodiť.

So zreteľom na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O. s. p. ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O. s. p. (či už

to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti uzneseniu podľa § 239 O. s. p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O. s. p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku či uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdov, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníkovi konať pred súdom, prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo súdom nesprávne obsadeným). Existencia väd uvedených v § 237 písm. a/ až e/ a g/ nebola navrhovateľom namietaná a nezistil ich ani dovolací súd.

Dovolateľ namietal odňatie mu možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.) postupom odvolacieho súdu tým, že rozhodol o trovách konaniach bez nariadenia pojednávania a vykonania dokazovania z iného právneho dôvodu ako súd prvého stupňa, s ktorým nemal možnosť sa oboznámiť.

Pod odňatím možnosti konať pred súdom treba rozumieť taký procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu právnou úpravou za účelom ochrany jeho práv a oprávnených záujmov.

V preskúmvanej veci súd prvého stupňa rozhodol o trovách konania podľa § 142 ods. 1 O. s. p. , teda vychádzajúc zo zásady úspechu v konaní priznal odporcovi, ktorý mal zamietnutím návrhu navrhovateľky (na určenie výživného) v konaní plný úspech na uplatňovanú náhradu trov konania. V porovnaní s ním odvolací súd rozhodol o trovách konania podľa § 150 ods. 1 O. s. p. a z dôvodov hodných osobitného zreteľa, ktorými sa prvostupňový súd vôbec nezaoberal, (v plnom rozsahu úspešnému odporcovi) náhradu trov konania nepriznal. Až z rozhodnutia odvolacieho súdu sa odporca dozvedel, že odvolací súd vyvodil iný právny záver (o nepriznaní mu náhrady trov konania) zo skutočností prvostupňovým súdom neposudzovaných a nehodnotených. V tomto štádiu už ale nemal možnosť sa k nim vyjadrovať, prípadne navrhovať dôkazy na spochybenie existencie dôvodov hodných osobitného zreteľa.

Znemožnenie realizácie procesných práv účastníka v takomto prípade je prakticky dôsledkom nerešpektovania ústavného princípu dvojinstančnosti občianskeho súdneho konania odvolacím súdom, lebo účastníkovi konania odopiera možnosť prieskumu správnosti nových, poprípade z pohľadu súdu prvého stupňa bezvýznamných, z hľadiska posúdenia odvolacím súdom však rozhodujúcich skutočností.

Z uvedeného potom vyplýva, že ak odvolací súd dospel k záveru, že sú dané dôvody (hodné osobitného zreteľa podľa § 150 O. s. p.) pre nepriznanie náhrady trov konania v konaní úspešnému odporcovi, ktorými sa súd prvého stupňa vôbec nezaoberal (a účastníci ich ani netvrdili), mal rozhodnutie prvostupňového súdu v tejto časti zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Pretože odvolací súd tak nepostupoval odňal tým odporcovi možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.). Uvedená skutočnosť, že došlo v konaní k procesnej vade podľa § 237 písm. f/ O. s. p. je nielen dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania, ale súčasne je tiež okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne. Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O. s. p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O. s. p.).

Dovolací súd ale považuje za potrebné uviesť, že ustanovenie § 142 ods. 1 O. s. p. vyjadruje povinnosť súdu priznať účastníkovi konania, ktorý mal vo veci plný úspech, plnú náhradu účelne vynaložených trov konania voči účastníkovi, ktorý nemal vo veci úspech. Úspech v konaní treba chápať v závislosti od výsledku súdneho sporu, pričom pod úspechom treba rozumieť úspech v zmysle procesného výsledku. Plný úspech na strane odporcu je stav, pri ktorom súd návrh v celom rozsahu zamietne. Povinnosť priznať náhradu (účelne) vynaložených trov konania v plnom rozsahu úspešnému účastníkovi platí za predpokladu, že súd nevyužije možnosť rozhodnúť v súlade s ustanovením § 150 ods. 1 O. s. p., podľa ktorého, ak sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, nemusí súd výnimočne náhradu trov konania celkom alebo sčasti priznať. Súd prihliadne najmä na okolnosti, či účastník, ktorému sa priznáva náhrada trov konania, uviedol skutočnosti a dôkazy pri prvom úkone, ktorý mu patril, to neplatí, ak účastník konania nemohol tieto skutočnosti a dôkazy uplatniť.

Ako vyplýva zo samotného znenia citovaného ustanovenia, ide o inštitút, ktorý je výnimočným opatrením, iba v prípade, že skutočne existujú dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré náhradu trov celkom alebo sčasti súd neprizná. Výnimočnosť môže spočívať tak v okolnostiach danej veci, ako aj v okolnostiach na strane účastníkov konania.

Pri skúmaní, či sú dané dôvody hodné osobitného zreteľa by mal súd prihliadnuť na majetkové, sociálne, osobné a ďalšie pomery všetkých účastníkov konania t. j. zhodnotiť pomery nielen toho, kto by mal náhradu trov konania hrať, ale i toho, komu by mali byť nahradené. Ďalej tiež prihliadnuť na okolnosti, ktoré viedli k uplatneniu nárokov, na postoj účastníkov v priebehu konania a pod. Nepriznanie náhrady trov konania musí teda zodpovedať zvláštnym okolnostiam konkrétneho prípadu a jedným z rozhodujúcich kritérií je aj to, aby sa takéto rozhodnutie nejavilo ako neprimeraná tvrdosť voči účastníkovi konania a aby neodporovalo dobrým mravom.

Ustanovenie § 150 ods. 1 O. s. p. nie je možné považovať za predpis, ktorý by zakladal jeho voľnú možnosť aplikácie (v zmysle svojvôle), ale ide o ustanovenie, podľa ktorého je súd povinný skúmať, či v prejednávanej veci neexistujú okolnosti osobitného zreteľa, na ktoré treba pri stanovení povinnosti nahradiť trovy konania výnimočne prihliadnuť. Ustanovenie § 150 ods. 1 O. s. p. preto nie je možné vykladať tak, že je naň možné prihliadnuť kedykoľvek bez zreteľa na základné zásady rozhodovania o trovách konania.

V rozpore s uvedeným je odôvodnenie nepriznania náhrady trov konania v plnom rozsahu úspešnému odporcovi odvolacím súdom, vychádzajúce výlučne z okolností daných na strane navrhovateľky a zmätočných vo vzťahu k odôvodneniu zamietnutia rozhodnutia vo veci samej.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 17. októbra 2011

JUDr. Daniela Š v e c o v á, v.r.

predsedníčka senátu

Za správnost :

Hrčková Marta